

Про судово - експертну діяльність

(пам'ятка адвокатам)

Розділ 1

Адвокату, який має спеціальний суб'єктно-правовий статус, що покладає на нього особливу відповідальність у добросовісному захисті законних прав та інтересів довірителів, з точки зору перспективи судової оцінки доказів необхідно особливо ретельно підходити до вибору експерта у тій чи іншій галузі .

Поняття судової експертизи

Судова експертиза - це дослідження експертом на основі спеціальних знань матеріальних об'єктів, явищ і процесів, які містять інформацію про обставини справи, що перебуває у провадженні органів досудового розслідування чи суду (ст.1 Закону України «Про судову експертизу»).

Іншими словами:

Судова експертиза — це самостійна процесуальна форма перевірки доказів, які вже мають місце, а також отримання нових.

Сутність судової експертизи полягає в аналізі експертом за дорученням слідчого судді, суду, за зверненням сторони кримінального провадження, особи або органу, що здійснює провадження у справі про адміністративне правопорушення, речових доказів, які надають в його розпорядження з метою встановлення фактичних даних, що мають значення для правильного вирішення справи. За результатами дослідження експерт складає висновок, який є одним із передбачених законом джерел доказів, а фактичні дані, що містяться в ньому, — доказами. Науково обґрунтовані результати експертизи отримуються дослідним шляхом із використанням спеціального інструментарію експертних методик.

Судова експертиза – це процесуальна дія, спрямована на отримання доказів шляхом проведення дослідження судовим експертом на основі його спеціальних знань матеріальних об'єктів, явищ і процесів, які містять інформацію про фактичні дані та обставини справи, що перебуває у провадженні органів досудового розслідування чи суду.

Спеціальними є знання та вміння у відповідній галузі науки, техніки, мистецтва, ремесла тощо, **крім знань у галузі права**, що необхідні для вирішення питань, які виникають при розслідуванні та розгляді у суді конкретних справ.

Спеціальними іменують знання, які не є загальнопоширеними, загальновідомими, а лише ті, якими володіють спеціалісти-професіонали у тій чи іншій галузі.

Ці знання отримуються фахівцем у процесі навчання та практичної діяльності за відповідною спеціальністю (фахом), і включають навички та вміння щодо їх застосування. Особи, які володіють спеціальними знаннями та досвідом, у судочинстві визнані обізнаними особами.

Нормативні акти, що регулюють судово-експертну діяльність

Правові основи організації і проведення судових експертиз в Україні визначені системою нормативних актів чинного законодавства, до яких, в першу чергу, належать:

- Конституція України,
 - Цивільний процесуальний кодекс України,
 - Кримінально-процесуальний кодекс України,
 - Господарський процесуальний кодекс України,
 - Кодекс України про адміністративні правопорушення,
 - Кодексом адміністративного судочинства України,
 - Митний Кодекс України,
 - Закон України «Про судову експертизу»,
 - Закон України "Про виконавче провадження",
 - Закон України "Про адвокатуру",
 - Закон України «Про екологічну експертизу»
 - міжнародні договори й угоди про взаємну правову допомогу і співробітництво;
 - Указ Президента України «Про Положення про Міністерство оборони України та Положення про Генеральний штаб Збройних Сил України» від 6.04.2011 № 406/2011;
- відомчі інструкції, зокрема:

- Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень Інструкція про призначення і виробництво судових експертиз, затверджена наказом Міністерства юстиції України від 08.10.1998 № 53/5, зареєстрована в Міністерстві юстиції України 3.11.1998 за № 705/3145;

- Інструкція про проведення судово-медичної експертизи, затверджена наказом Міністерства охорони здоров'я України від 17.01.1995 №6, зареєстрована в Міністерстві юстиції України 26.07.1995 № 254/790 та двадцять інструкцій, правил і положень;

- Порядок проведення судово-психіатричної експертизи, затверджений наказом Міністерства охорони здоров'я України від 8.10.2001 № 397, зареєстрований в Міністерстві юстиції України 01.03.2002 за № 219/6507.

Особи, уповноважені призначати судову експертизу:

у кримінальному провадженні – сторона обвинувачення, сторона захисту, потерпілий, слідчий, слідчий суддя, суд;

у справах про адміністративні правопорушення – суд, посадова особа (орган), що здійснює провадження у справах про адміністративні правопорушення.

у виконавчому провадженні – державний виконавець.

Хто вправі здійснювати судово-експертну діяльність

Суб'єкти судово-експертної діяльності

Судові експертизи та експертні дослідження проводяться суб'єктами судово-експертної діяльності, визначеними ст.7 Закону України «Про судову експертизу» - державними спеціалізованими установами, а також судовими експертами, які не є працівниками таких установ.

До державних спеціалізованих установ належать:

науково-дослідні установи судових експертиз Міністерства юстиції України, які регіонально обслуговують зони:

Дніпропетровський науково-дослідний інститут судових експертиз (Дніпропетровська і Запорізька області);

Донецький науково-дослідний інститут судових експертиз (Донецька і Луганська області);

Київський науково-дослідний інститут судових експертиз (м. Київ, Вінницька, Житомирська, Київська, Тернопільська, Хмельницька, Черкаська і Чернігівська області);

Кримський науково-дослідний інститут судових експертиз (Автономна Республіка Крим);

Львівський науково-дослідний інститут судових експертиз (Волинська, Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська, Рівненська і Чернівецька області);

Одеський науково-дослідний інститут судових експертиз (Кіровоградська, Миколаївська, Одеська і Херсонська області);

Харківський науково-дослідний інститут судових експертиз імені заслуженого професора М.С. Бокаріуса (Полтавська, Сумська, Харківська області).

Науково-дослідний центр судової експертизи з питань інтелектуальної власності (зона обслуговування поширюється на всі регіони).

Науково-дослідні установи судових експертиз, судово-медичні та судово-психіатричні установи Міністерства охорони здоров'я України:

проведення судово-медичної експертизи здійснюється фахівцями державних установ судово-медичних експертиз МОЗ України:

Головного бюро судово-медичної експертизи МОЗ України;

Республіканського бюро судово-медичної експертизи (Автономна Республіка Крим);

Бюро судово-медичної експертизи управлінь охорони здоров'я обласних виконавчих комітетів.

Систему судово-психіатричних установ становлять:

Український науково-дослідний інститут соціальної і судової психіатрії та наркології МОЗ України,
центри судово-психіатричних експертиз,
відділеннях амбулаторних, стаціонарних-психіатричних експертиз, які є структурними підрозділами психоневрологічних (психіатричних) лікарень або психоневрологічних диспансерів.

Експертні служби:

Міністерства внутрішніх справ України: Державний науково-дослідний експертно-криміналістичний центр МВС України, науково-дослідні експертно-криміналістичні центри при головних управліннях МВС України в Криму, м. Києві та Київській області, управліннях МВС в областях, м. Севастополі й на транспорті;

Служби безпеки України - Український науково-дослідний інститут спеціальної техніки та судових експертиз Служби безпеки України (ІСТЕ СБУ);

Державної прикордонної служби України - Головний експертно-криміналістичного центру Державної прикордонної служби України;

Міністерства оборони України: хоча Законом України “Про судову експертизу” передбачено ведення діяльності експертною службою Міністерства оборони України, однак Положенням про Міністерство оборони України та Положенням про Генеральний штаб Збройних Сил України серед основних завдань і функцій здійснення судово-експертної діяльності не обумовлено.

ПРИМІТКИ:

1. Призначати проведення експертиз науково-дослідними установами судових експертиз Міністерства юстиції України необхідно лише із дотриманням визначених регіональних зон обслуговування
2. Однак, якщо обставини зумовлюють неможливість або недоцільність проведення експертизи (або повторної експертизи) в експертній установі за зоною регіонального обслуговування, то органу (або особі), якими призначено експертизу, необхідно зазначити про відповідні мотиви, і при цьому лише доручити її виконання експертам іншої експертної установи.
3. Виключно державними спеціалізованими установами здійснюється судово-експертна діяльність, пов'язана з проведенням криміналістичних, судово-медичних і судово-психіатричних експертиз.
4. Для проведення деяких видів експертиз, які не здійснюються виключно державними спеціалізованими установами, за рішенням особи або органу, що призначили судову експертизу, можуть залучатися крім судових експертів також інші фахівці з відповідних галузей знань (ст.7 Закону України “Про судову експертизу”).
5. **Право на проведення судових експертиз** законодавчо визначено судовим експертам, яких внесено до державного Реєстру атестованих судових експертів за експертною спеціальністю.

Тобто, особа або орган можуть призначити судову експертизу науково-дослідним установам або судовим експертам, включеним до державного Реєстру атестованих судових експертів, ведення якого покладається на Міністерство юстиції України (ст 9 Закону України «Про судову експертизу»).

Державний реєстр атестованих судових експертів -

це офіційна електронна база даних, що ведеться Міністерством юстиції України з метою створення інформаційного фонду про осіб, які отримали в порядку, передбаченому Законом України «Про судову експертизу», кваліфікацію судового експерта.

Реєстр складається з відомостей про атестованих судових експертів Міністерства юстиції України, Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства оборони України, Служби безпеки України та Адміністрації Державної прикордонної служби України.

Складові Державного реєстру атестованих судових експертів

Реєстр складається з відомостей про атестованих судових експертів:

Міністерства юстиції України,

Міністерства охорони здоров'я України,

Міністерства внутрішніх справ України,

Міністерства оборони України, Служби безпеки України та

Адміністрації Державної прикордонної служби України та

судових експертів, які не є працівниками державних спеціалізованих установ та самостійно на професійній основі здійснюють судово-експертну діяльність.

Відомості, які можна отримати адвокату із Реєстру:

прізвище, ім'я, по батькові судового експерта;

відомості про місце роботи - державну спеціалізовану установу або про судових експертів, які не є фахівцем державної спеціалізованої установи,

місцезнаходження;

телефон;

назву Експертно-кваліфікаційної комісії або Атестаційної комісії, дата і номер її рішення або дата та номер наказу про присвоєння кваліфікації;

номер та термін дії свідоцтва або документа, що підтверджує наявність кваліфікації судового експерта (якщо видачу свідоцтва не передбачено, вноситься відповідний запис);

номер та вид експертизи;

індекс та вид експертної спеціальності;

зміни до запису в Реєстрі щодо судових експертів вносяться за повідомленням осіб, вказаних у пунктах 6, 7 цього Порядку, у разі:

присвоєння експерту кваліфікації судового експерта з іншого виду судової експертизи або з іншої експертної спеціальності;

підтвердження кваліфікації судового експерта;

притягнення експерта до відповідальності відповідно до чинного законодавства України;

зміни місця роботи або місцезнаходження експерта, який не є працівником державної спеціалізованої установи;

припинення діяльності судового експерта (зазначається підстава припинення діяльності).

Порядок ведення

Порядок ведення державного Реєстру атестованих судових експертів затверджено Наказом Міністерства юстиції України «Про затвердження Порядку ведення державного Реєстру атестованих судових експертів» від 29.03.2012 № 492/5.

Призначається проведення судових експертиз судовим експертам державних спеціалізованих та атестованим судовим експертам, які не є працівниками державних спеціалізованих установ, за визначеними в Реєстрі основними видами (підвидами) експертних спеціальностей.

Експертна спеціальність – це окремий напрямок спеціальних знань у галузі науки, техніки, мистецтва, ремесла, що визначає **компетенцію судового експерта з проведення певного виду судових експертиз, за яким присвоюється кваліфікація судового експерта.**

Основні види (підвиди) експертиз в залежності від характеру спеціальних знань

КРИМІНАЛІСТИЧНА ЕКСПЕРТИЗА:

Почеркознавча – ідентифікація виконавця рукописного тексту, обмежених за обсягом рукописних записів (буквених та цифрових) і підпису. Цією експертизою вирішуються і деякі неідентифікаційні завдання (установлення факту виконання рукопису під впливом будь-яких (природних, штучних) збиваючих факторів; у незвичних умовах або в незвичайному стані виконавця, навмисно зміненим почерком, з наслідуванням почерку іншої особи; визначення статі виконавця, а також належності його до певної групи за віком тощо).

Увага! Для проведення почеркознавчих досліджень рукописних записів та підписів надаються виключно *оригінали документів*;

Лінгвістична експертиза мовлення поділяється на підвиди:

лінгвістична експертиза писемного мовлення - об'єктом дослідження є продукт мовленнєвої діяльності людини, відображений у писемній формі.

У межах цього підвиду проводяться

авторознавчі - ідентифікація автора тексту та

семантико-текстуальні дослідження - встановлення змісту понять, лексичного значення слів або словосполучень, використаних в тих або інших текстах, їх стилістичної забарвленості, смислового навантаження, характеру інформації, що міститься в текстах (чи може така інформація розглядатися як образлива, чи містить вона загрозу конкретній особі (особам) тощо), тобто вирішення питань мовленнєвого характеру, не пов'язаних із встановленням фактичних даних про автора. Експерт у галузі семантико-текстуальної експертизи, не виходячи за межі своїх спеціальних знань, відповідає на питання про наявність чи відсутність висловлювань, які містять заклики до певних дій (вказується, яких саме дій), на основі спеціальних знань у галузі мовознавства. Висновок експерта за результатами таких досліджень не є правовою кваліфікацією, а є констатацією об'єктивного змісту тексту з позиції спеціальних знань у галузі семантико-текстуальних експертних досліджень.

лінгвістична експертиза усного мовлення - об'єктом дослідження є продукт мовленнєвої діяльності людини, відображений в усній формі і зафіксований у (відео) фонограмі. У межах цього підвиду проводяться ідентифікаційні та діагностичні дослідження усного мовлення особи та семантичні дослідження усного мовлення. ідентифікаційні, діагностичні дослідження усного мовлення особи та семантичне дослідження усного мовлення.

Технічна експертиза документів:

експертиза реквізитів документів встановлює факти і способи внесення змін до документів (підчистка, травлення, дописка, переклеювання фотокарток, літер тощо) та виявлення їх первинного змісту.

Увага! Для проведення дослідження щодо встановлення факту внесення змін у первинний зміст документів надаються оригінали документів;

експертиза друкарських форм встановлює:

особливості виготовлення друкарських засобів (форм) і відображення їх у відбитках;

належність літер певному комплекту шрифту;

тип, системи, марки, моделі та інших класифікаційних категорій друкарської техніки (друкарські машинки, касові, телеграфні, інші літерно-цифрові апарати), ідентифікація цих засобів за відбитками їх знаків; установа зміни первинного тексту документа, виконаного на друкарській машинці;

тип та ідентифікацію комп'ютерної і копіювально-розмножувальної техніки за виготовленими за їх допомогою матеріальними документами;

спосіб нанесення відтисків печаток, штампів, факсиміле; ідентифікація печаток, штампів, факсиміле тощо за їх відтисками; відповідність часу нанесення відтисків печаток, штампів даті виготовлення документа.

Для дослідження документів щодо ідентифікації печаток, штампів (у тому числі факсиміле) та встановлення відповідності часу нанесення відтисків печаток, штампів даті

виготовлення документа **надаються оригінали документів**;

експертиза матеріалів документів встановлює:

рід, вид (іншу класифікаційну категорію) матеріалів, на яких і за допомогою яких виконувався (виготовлявся) документ (папір, барвники, клейкі речовини тощо), та їх спільної (різної) родової (групової) належності.

Визначає абсолютний час виконання штрихів рукописних записів у документах.

Експертиза зброї та слідів і обставин її використання – це дослідження;

вогнепальної зброї та бойових припасів до неї;

слідів зброї, слідів пострілу та ситуаційних обставин пострілу;

холодної зброї;

зброї з некінетичним принципом ураження;

гранатометів та ствольної артилерійської зброї;

ракетно-реактивної зброї.

слідів пострілу, зброї та засобів з некінетичним принципом ураження, ракетно-реактивної зброї, як правило, потребує проведення комплексної судової експертизи. Головою експертної комісії у таких випадках призначається особа, атестована як судовий експерт з експертизи зброї та слідів її використання;

трасологічна (крім досліджень слідів пошкодження одягу, пов'язаних з одночасним спричиненням тілесних ушкоджень, які проводяться в бюро судово-медичної експертизи) - ідентифікація або визначення родової (групової) належності індивідуально визначених об'єктів за матеріально фіксованими слідами - відображеннями їх слідоутворювальних поверхонь; діагностика (установлення властивостей, станів) об'єктів; ситуалогічні завдання (установлення механізму слідоутворення тощо).

Трасологічною експертизою можна встановлювати факти, які належать до просторових, функціональних, структурних, динамічних і деяких інших характеристик процесу слідоутворення, а також особливостей слідоутворювальних об'єктів.

Можуть ставитись питання про наявність на предметах обстановки місця події слідів взаємодії з іншими предметами, придатність цих слідів для ідентифікації або про наявність у цих слідах ознак, що орієнтують на пошук зазначених об'єктів.

Трасологічна експертиза слідів рук (дактилоскопічна експертиза) - ідентифікація особи за слідами її рук, які залишені на місці події. Вирішує неідентифікаційні завдання, пов'язані з визначенням механізму слідоутворення, особливостями будови руки, яка залишила слід, деякими іншими характеристиками слідоутворювального об'єкта.

Трасологічна експертиза слідів ніг людини та взуття - ідентифікація людини за слідами: босих ніг, шкарпеток, панчіх, взуття та вирішення діагностичних завдань з

установлення особливостей пересування людини, розміру взуття, зросту людини тощо.

Трасологічна експертиза слідів ніг (лап) та зубів тварин - ідентифікація конкретної тварини за слідами її ніг (лап), зубів та вирішення діагностичних і ситуаційних завдань (установлення властивостей, станів слідоутворювальних об'єктів, механізму утворення слідів).

Трасологічна експертиза слідів злomu, інструментів, виробів масового виробництва:

установлення конкретного екземпляра або виду (характерних особливостей) знаряддя, інструмента, агрегату за слідами його дії;

установлення механізму (способу) злomu (іншої дії), напрямку, в якому проводився злом перешкоди (з внутрішнього або зовнішнього боку), типу (виду) виробу, що залишив слід, способу його виготовлення тощо.

Трасологічна експертиза замикальних та запобіжних (контрольних) пристроїв (засобів) -об'єктами дослідження є замки та інші замикальні пристрої, пломби, контрольні пристрої (засоби).

Експертиза цілого за частинами - встановлюється, чи мають частини предмета (знайдені уламки, шматки, осколки тощо) спільну лінію (поверхню) розділення, тобто чи становили вони раніше одне ціле.

Експертиза вузлів та петель - об'єктами досліджень є вузли та петлі, що виконані (утворені) на мотузках, ремнях тощо.

Трасологічна експертиза рельєфних знаків - об'єктами досліджень цього виду можуть бути відновлені спилані (забиті), слабовидимі номери та інші рельєфні зображення на різного роду виробих. Експертизою **встановлюються факт та спосіб змінення зображень.**

Трасологічна експертиза механічних пошкоджень одягу вирішує ідентифікаційні, діагностичні та ситуаційні завдання. У процесі дослідження встановлюються характер пошкоджень та механізм їх утворення, вирішуються питання, пов'язані з ідентифікацією (ототожненням) знаряддя за пошкодженнями, що є на даному одязі тощо. Окрему групу становлять питання, що пов'язані з установленням належності єдиному цілому частин одягу, що досліджується.

Трасологічна експертиза нашарувань на одязі (взутті) - дослідження нашарувань на одязі (взутті) - ґрунту, плям зелені, фарби, паливно-мастильних матеріалів тощо.

Трасологічна експертиза слідів транспортних засобів - ідентифікація (ототожнення) конкретної одиниці транспортного засобу за частинами та слідами, що залишені його частинами; діагностика (установлення властивостей та стану об'єктів) та ситуаційні завдання (установлення механізму слідоутворення, механізму взаємодії транспортного засобу з іншими об'єктами). Сліди транспортних засобів містять значний обсяг інформації, яка може бути використана для встановлення виду (типу), марки транспортного засобу, напрямку його руху тощо.

Фототехнічна експертиза, основними завданнями фототехнічної експертизи є:

Ідентифікація знімальної апаратури за негативами, а також апаратури, яка застосовувалась для виготовлення позитивів (збільшувачі, кадрувальні рамки, глянсувачі тощо).

Ідентифікація негатива за позитивом.

Ідентифікація типу (марки) фото- і кіноматеріалів, які застосовуються для зйомки і для виготовлення фотознімків і кінофільмів.

Ідентифікація предметів, приміщень та ділянок місцевості, відображених на знімках (негативах) та відеозаписах.

Визначення технологічних і технічних характеристик зйомки та виготовлення фотознімків, кінофільмів та відеозаписів.

Визначення розмірних характеристик зображень на фотознімках (кінокадрах, відеокадрах) або їх негативах.

Портретна: Основним завданням портретної експертизи є ідентифікація особи (трупа) за фотознімком (фотокарткою, негативом) та відеозаписом.

Експертиза голограм: Об'єктами експертизи є голографічні захисні елементи; голограми, які використовуються як засоби контролю; іміджеві, образотворчі голограми; проміжні продукти голографічного виробництва, такі як програмне забезпечення, фотошаблони та макети, первинні голограми, рельєфно-фазові голограми-оригінали, майстер-матриці голограм, металеві матриці для тиражування голограм.

Основними завданнями експертизи голограм є:

встановлення типу голограми;

встановлення рівнів захисту голограм;

встановлення тотожності голограм або відповідності голограми її опису (технічному завданню, паспорту на голограму);

визначення, з наданої чи з іншої матриці тиражувались голограми, надані для проведення експертизи;

встановлення відповідності наданих фотошаблонів та макетів зображенням елементів логотипа, які відтворюються голограмою;

встановлення відповідності оригіналу первинної голограми райдужній голограмі;

встановлення відповідності наданого програмного забезпечення та графічного файлу голограми синтезованій голограмі;

відео-, звукозапису: Основними завданнями експертизи відеозвукозапису є:

встановлення технічних умов та технології отримання відеозвукозапису.

ототожнення особи за фізичними параметрами голосу;

вибухотехнічна – установлення: факту належності даного об'єкта до вибухових речовин або речовин, які можна використати як компоненти для виготовлення вибухових речовин, порохових зарядів або піротехнічних засобів;

способу виготовлення вибухових речовин;

за продуктами розкладу вибухових речовин вихідної речовини, яка була використана для вибуху (пострілу);

спільної родової (групової) приналежності вибухових речовин (порохових зарядів);

виявлення мікрослідів вибухових речовин і продуктів їх розкладу на предметах-носіях;

експертиза матеріалів, речовин та виробів (лакофарбових матеріалів і покриттів);

полімерних матеріалів;

волокнистих матеріалів;

нафтопродуктів і пально-мастильних матеріалів;

скла, кераміки;

наркотичних засобів,

психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів;

спиртовмісних сумішей; ґрунтів;

металів і сплавів;

наявності шкідливих речовин у навколишньому середовищі;

речовин хімічних виробництв та спеціальних хімічних речовин;

харчових продуктів;

сильнодіючих і отруйних речовин;

біологічна.

ІНЖЕНЕРНО-ТЕХНІЧНА:

інженерно-транспортна (автотехнічна, транспортно-трасологічна, залізнично-транспортна).

автотехнічна

Основними завданнями є:

Установлення несправностей транспортного засобу (далі - ТЗ), які загрожували безпеці руху, причин їх утворення та часу виникнення (до дорожньо-транспортної пригоди (далі - ДТП) чи внаслідок неї або після неї), можливості виявлення несправності звичайно застосованими методами контролю за технічним станом ТЗ; визначення механізму впливу несправності на виникнення та розвиток пригоди.

Установлення механізму ДТП та її елементів: швидкості руху (за наявності слідів гальмування та за пошкодженнями), гальмового та зупинного шляхів, траєкторії руху, відстані, пройденої ТЗ за певні проміжки часу, та інших просторово-динамічних характеристик пригоди.

Швидкість руху транспортних засобів, виходячи з їх пошкоджень, може визначатися за допомогою програмних комплексів з дослідження механізму ДТП, що рекомендовані для впровадження в експертну практику.

Установлення відповідності дій водія ТЗ у даній дорожній ситуації технічним вимогам Правил дорожнього руху, наявності у водія технічної можливості запобігти пригоді з моменту виникнення небезпеки, відповідності з технічної точки зору дій водія вимогам Правил дорожнього руху, а також встановлення причинно-наслідкового зв'язку між діями водія та ДТП.

транспортно-трасологічна

Основними завданнями є:

ідентифікація за слідами, залишеними ТЗ, певного його екземпляра або установлення його типу, моделі;

визначення взаємного розташування ТЗ у момент їх контактування;

визначення місця зіткнення ТЗ і місця наїзду на перешкоду (пішохода), установлення механізму утворення слідів;

розташування ТЗ відносно проїзної частини на момент контактування.

залізнично-транспортна

Основними завданнями залізнично-транспортної експертизи є:

Вирішення діагностичних задач:

дослідження технічного стану елементів інженерного обладнання верхньої та нижньої будов залізничної колії;

дослідження технічного стану ходових частин та конструкцій рухомого складу залізничного транспорту;

дослідження технічного стану вузлів (конструкцій) рухомого складу, а також верхньої та нижньої будови колії при втраті надійності (міцності, жорсткості, стійкості) їх окремих елементів;

дослідження технічного стану елементів пристроїв автоматики, телемеханіки, зв'язку та електропостачання залізниць з метою встановлення відповідності технічного стану досліджуваних об'єктів вимогам нормативних документів, що діють на залізничному транспорті України.

Вирішення ситуаційних задач:

дослідження обставин залізнично-транспортної пригоди (далі - ЗТП) при "класичному" сходженні з рейок рухомого складу (дослідження взаємодії колії та рухомого складу; дослідження режиму ведення поїзда; дослідження фактичних дій учасників ЗТП та встановлення відповідності цих дій вимогам нормативних документів);

дослідження обставин залізнично-транспортної пригоди при зіткненнях залізнично-транспортних засобів, наїздів на нерухомі перешкоди та людей (дослідження процесів взаємодії транспортних засобів під час зіткнення; визначення швидкостей зіткнення; дослідження фактичних дій учасників ЗТП та встановлення відповідності цих дій вимогам нормативних документів);

дослідження обставин залізнично-транспортної пригоди при втраті міцності елементів верхньої будови колії, ходових частин та конструкцій рухомого складу (дослідження процесів взаємодії колії та рухомого складу; дослідження дій учасників ЗТП та встановлення відповідності цих дій вимогам нормативних документів);

дослідження обставин залізнично-транспортної пригоди при відмові механізму керування процесами перевезень (дослідження фактичних дій учасників ЗТП та встановлення відповідності цих дій вимогам нормативних документів);

дослідження обставин залізнично-транспортної пригоди при відмові пристроїв автоматики, телемеханіки, зв'язку та електропостачання (дослідження дій учасників ЗТП та встановлення відповідності цих дій вимогам нормативних документів);

дослідження обставин залізнично-транспортної пригоди при втраті стійкості рейко-шпальної решітки, стихійних лихах тощо (дослідження процесів, що пов'язані з виникненням критичних внутрішніх (температурних) та зовнішніх сил, при яких відбувається поперечний до осі колії зсув рейко-шпальної решітки; дослідження взаємодії шпальної основи з баластом; дослідження фактичних дій учасників ЗТП та встановлення відповідності цих дій вимогам нормативних документів).

Дослідження реалізованого механізму залізнично-транспортної пригоди з метою встановлення безпосередньої технічної причини ЗТП та можливості її запобігання.

Перед залізнично-транспортною експертизою можуть бути поставлені також інші завдання, вирішення яких пов'язане з дослідженням технічного стану рухомого складу залізниць, елементів верхньої та нижньої будов колії, пристроїв сигналізації, централізації, блокування тощо, а також дій учасників залізнично-транспортної пригоди.

дорожньо-технічна; Основними завданнями даної експертизи є визначення відповідності техніко-експлуатаційних, геометричних та технічних показників автомобільних доріг нормативно-технічним вимогам. Визначення відповідності робіт з організації дорожнього руху вимогам безпеки руху.

будівельно-технічна. Основними завданнями будівельно-технічної експертизи є:

визначення відповідності розробленої проектно-технічної та кошторисної документації вимогам нормативно-правових актів у галузі будівництва;

визначення відповідності виконаних будівельних робіт та побудованих об'єктів нерухомого майна (будівель, споруд тощо) проектно-технічній документації та вимогам нормативно-правових актів у галузі будівництва;

визначення відповідності виконаних будівельних робіт, окремих елементів об'єктів нерухомого майна, конструкцій, виробів та матеріалів проектно-технічній документації та вимогам нормативно-правових актів у галузі будівництва;

визначення, перевірка обсягів і вартості виконаних будівельних робіт та складеної первинної звітної документації з будівництва та їх відповідність проектно-кошторисній документації, вимогам нормативно-правових актів у галузі будівництва;

визначення групи капітальності, категорії складності, ступеня вогнестійкості будівель і споруд та ступеня будівельної готовності незавершених будівництвом об'єктів;

визначення технічного стану будівель, споруд та інженерних мереж, причин пошкоджень та руйнувань об'єктів та їх елементів;

визначення вартості будівельних робіт, пов'язаних з переобладнанням, усуненням наслідків залиття, пожежі, стихійного лиха, механічного впливу тощо;

визначення можливості та розробка варіантів розподілу (виділення частки; порядку

користування) об'єктів нерухомого майна;

та оціночно-будівельна, основними завданнями є:

визначення різних видів вартості поліпшень земельних ділянок (будівель та їх частин, споруд, передавальних пристроїв тощо);

визначення відповідності виконаної оцінки нерухомого майна (поліпшень земельної ділянки) вимогам нормативно-правових актів з оцінки майна, методології, методам, оціночним процедурам.

земельно-технічна, Основними завданнями є:

визначення фактичного землекористування земельними ділянками, а саме фізичних характеристик земельних ділянок (конфігурації, площі, промірів тощо);

визначення відповідності фактичного розташування будівель, споруд та інших об'єктів відносно меж земельних ділянок їх розташуванню у відповідній технічній документації;

визначення відповідності фактичного землекористування в частині порушення меж та накладання земельних ділянок відповідно до правовстановлювальних документів та документації із землеустрою на ці земельні ділянки;

визначення можливості розподілу (порядку користування) земельними ділянками, розробка варіантів їх розподілу (порядку користування);

визначення можливих варіантів підходу та проїзду до земельних ділянок, встановлення земельного сервітуту;

Оціночно-земельна. Основними завданнями є:

експертна грошова оцінка земельних ділянок;

експертна грошова оцінка прав на земельні ділянки;

визначення відповідності виконаної оцінки земельної ділянки або прав на неї вимогам нормативно-правових актів з оцінки майна, методології, методам, оціночним процедурам;

експертиза з питань землеустрою. Основними завданнями є:

визначення відповідності розробленої документації із землеустрою та її затвердження вимогам земельного законодавства та іншим нормативним документам з питань землеустрою та землекористування;

визначення відповідності зміни цільового призначення земельних ділянок та її затвердження вимогам земельного законодавства та іншим нормативним документам з

питань землеустрою та землекористування;

визначення відповідності фактичного землекористування правовстановлювальним документам, документації із землеустрою на земельні ділянки та нормативно-правовим актам;

визначення відповідності виконаної нормативної грошової оцінки земель вимогам нормативно-правових актів.

Пожежно-технічна, основними завданнями є:

визначення причин, умов та процесів виникнення пожежі;

визначення часу та шляхів розповсюдження пожежі;

визначення обставин, які сприяли виникненню та розповсюдженню пожежі;

оцінка умов, засобів і способів гасіння пожежі;

відповідність технічного стану об'єкта протипожежним нормам.

Перед пожежно-технічною експертизою можуть ставитись і інші завдання, пов'язані з провадженням у справі про пожежі, якщо для розв'язання цих завдань необхідні спеціальні знання в галузі пожежної справи;

Безпеки життєдіяльності, основними завданнями експертизи з охорони праці та безпеки життєдіяльності є:

установлення причин та наслідків нещасного випадку, аварії;

установлення механізму нещасного випадку, аварії;

установлення відповідності дій певних осіб вимогам нормативно-технічних документів, що регламентують безпечний хід виконання робіт, тощо;

установлення причинно-наслідкового зв'язку між діями певних осіб та настанням нещасного випадку, аварії;

визначення кола осіб, діяльність (або бездіяльність) яких пов'язана з нещасним випадком;

установлення відповідності кваліфікації суб'єкта технологічного процесу характеру роботи, яка ним виконується;

установлення з технічної точки зору причинно-наслідкових зв'язків між діями (бездіяльністю) осіб та настанням події нещасного випадку, аварії тощо;

визначення відповідності фактичних умов праці на підприємстві нормативним вимогам

охорони праці;

Гірничотехнічна, основними завданнями є:

верифікація виду техногенної аварії на гірничому підприємстві (рудникова ендегенна чи екзогенна пожежа, обвалення порід покрівлі, вибух пилометаноповітряної суміші, затоплення підземних виробок, газодинамічні явища, гірничий удар тощо), встановлення її причин та обставин, а також ступеня тяжкості матеріально-технічних і екологічних наслідків; з'ясування причин порушень технологічного гірничого процесу; визначення відповідності фактичних умов експлуатації гірничих машин, механізмів, обладнання, інструментів вимогам нормативно-технічної документації, їх технічного стану й придатності для виконання конкретних технологічних та технічних операцій;

виявлення наявності дефектів гірничих машин, обладнання й механізмів, технічних причин і часу їх виникнення;

встановлення відповідності кваліфікації суб'єкта технологічного процесу характеру роботи, яка ним виконується;

визначення об'єктивної можливості виконання певних дій у заданих гірничогеологічних та гірничотехнічних умовах;

встановлення недоліків організаційно-технічного характеру у виробничому процесі гірничого підприємства;

визначення відповідності умов праці на гірничому підприємстві й певному робочому місці правилам і нормам техніки безпеки;

виявлення обставин, наслідком яких стало професійне захворювання, виробниче травмування чи аварія на підприємстві гірничої промисловості;

встановлення послідовності явищ, що призвели до надзвичайної ситуації на шахті;

встановлення придатності (якості) використовуваних матеріалів та інструментів відповідно до безпеки ведення певного виду робіт;

встановлення природних або гірничогеологічних явищ, які могли обумовити виникнення досліджуваної події, з урахуванням впливу людського фактора;

оцінка адекватності дій причетних до події осіб у певній виробничій ситуації;

встановлення відповідності поведінки осіб, причетних до події, вимогам нормативно-правових актів з охорони праці, що регламентують дії гірників та інженерно-технічних працівників у нормальних та екстремальних виробничих умовах;

виявлення дій осіб, що не відповідали вимогам нормативно-правових актів з охорони праці і які знаходилися у прямому (безпосередньому) причинно-наслідковому зв'язку з

настанням події або ускладненням та розвитком негативних наслідків певної надзвичайної ситуації;

інженерно-екологічна: основними завданнями є:

визначення обставин, що пов'язані з настанням надзвичайної екологічної ситуації;

встановлення технічних та організаційних причин порушень технологічного процесу виробництва, якщо це сприяло виділенню забруднюючих речовин, енергії та викидам інших шкідливих речовин і накопиченню промислових відходів;

встановлення відповідності дій осіб (або їх бездіяльності), причетних до надзвичайної екологічної ситуації, вимогам нормативних актів у сфері екологічної безпеки, охорони навколишнього природного середовища та використання природних ресурсів;

встановлення причинно-наслідкових залежностей між діями/бездіяльністю спеціально уповноважених осіб (у галузі охорони навколишнього природного середовища, використання природних ресурсів та екологічної безпеки) і наслідками, що настали;

електротехнічна: до основних завдань належать:

встановлення причин виникнення аварійних режимів в електричних мережах та електрообладнанні, вплив цих режимів на роботу електроприладів та електробезпеку людини, аналіз роботи електроустановок та їх відповідність нормативним вимогам.;

комп'ютерно-технічна: до основних завдань експертизи комп'ютерної техніки і програмних продуктів належать:

установлення робочого стану комп'ютерно-технічних засобів;

установлення обставин, пов'язаних з використанням комп'ютерно-технічних засобів, інформації та програмного забезпечення;

виявлення інформації та програмного забезпечення, що містяться на комп'ютерних носіях;

установлення відповідності програмних продуктів певним версіям чи вимогам на його розробку;

телекомунікаційна: основними завданнями експертизи телекомунікаційних систем та засобів є:

визначення характеристик та параметрів телекомунікаційних систем та засобів;

встановлення фактів та способів передачі (отримання) інформації в телекомунікаційних системах;

встановлення фактів та способів доступу до систем, ресурсів та інформації у сфері телекомунікацій;

визначення якості надання телекомунікаційних послуг на рівні їх споживання;

встановлення конфігурації та робочого стану телекомунікаційних систем та засобів;

встановлення типу, марки, моделі та інших класифікаційних категорій телекомунікаційних систем та засобів;

дослідження алгоритмів обробки інформації та її захисту у сфері телекомунікацій;

Поряд із вказаними видами інженерно-технічних експертиз, експертними установами можуть проводитись також інші їх види (підвиди) та комплексні технічні дослідження із залученням відповідних фахівців у певних галузях знань, у тому числі авіаційного та водного транспорту.

ЕКОНОМІЧНА:

бухгалтерського та податкового обліку, основними завданнями експертизи документів бухгалтерського, податкового обліку і звітності є: визначення документальної обґрунтованості розміру нестачі або надлишків товарно-матеріальних цінностей і грошових коштів, періоду і місця їх утворення;

визначення документальної обґрунтованості оформлення операцій з одержання, зберігання, виготовлення, реалізації товарно-матеріальних цінностей, у тому числі грошових, основних засобів, надання послуг;

визначення документальної обґрунтованості відображення в обліку грошових коштів, цінних паперів;

визначення документальної обґрунтованості відображення в обліку операцій з нарахування та виплати заробітної плати, інших виплат;

установлення відповідності чинному законодавству відображення в податковому обліку доходів та витрат за фінансово-господарськими операціями, що підлягають оподаткуванню податком на прибуток;

визначення відповідності чинному законодавству відображення в податковому обліку податкових зобов'язань та податкового кредиту з податку на додану вартість.

УВАГА! Проведення ревізійних дій (визначення експертами-економістами будь-яких економічних показників без попереднього проведення документальних перевірок фінансово-господарської діяльності суб'єктом контролю) не належить до завдань економічної експертизи.

фінансово-господарської діяльності, основними завданнями експертизи

документів про економічну діяльність підприємств і організацій є:

визначення документальної обґрунтованості, аналізу показників фінансового стану (платоспроможності, фінансової стійкості, прибутковості тощо);

визначення документальної обґрунтованості аналізу і структури майна та джерел його придбання;

визначення документальної обґрунтованості стану та інтенсивності використання оборотних активів та джерел їх формування;

визначення документальної обґрунтованості та аналізу джерел власних коштів та результатів фінансово-господарської діяльності;

установлення документальної обґрунтованості та аналізу загальногосподарських і спеціальних фондів;

визначення документальної обґрунтованості та аналізу реальності розрахунків з дебіторами і кредиторами;

визначення документальної обґрунтованості та аналізу економічної доцільності отримання і використання кредитів і позик;

визначення документальної обґрунтованості та аналізу витрат і цін як чинників фінансової стабільності, беззбитковості;

визначення документальної обґрунтованості розрахунків при приватизації та оренді відповідно до чинних методик оцінки вартості майна, що приватизується, та інші питання, пов'язані з приватизацією, банкрутством підприємств;

визначення документальної обґрунтованості розрахунків частки майна при виході учасника зі складу засновників;

визначення документальної обґрунтованості розрахунків втраченого заробітку (від несвоєчасної виплати компенсації заподіяної шкоди при втраті працездатності і в інших випадках);

визначення документальної обґрунтованості цільового витрачання бюджетних коштів;

визначення документальної обґрунтованості розрахунків втраченої вигоди.

фінансово-кредитних операцій, основними завданнями є:

визначення документальної обґрунтованості оформлення банківських операцій з відкриття рахунків, руху грошових коштів на рахунках;

визначення документальної обґрунтованості оформлення та відображення в обліку

операцій з видачі, використання та погашення кредитів;

визначення документальної обґрунтованості оформлення та відображення в обліку банків їх фінансово-господарської діяльності;

визначення відповідності чинному законодавству відображення фінансово-господарських операцій банків вимогам нормативних актів з ведення обліку і подання звітності;

визначення документальної обґрунтованості відображення фінансово-господарських операцій щодо нарахування та сплати банками податків та їх відповідність даним обліку та звітності, чинному законодавству;

установлення кола осіб, на яких покладено обов'язок забезпечення дотримання вимог нормативно-правових актів з банківського обліку і контролю.

ТОВАРОЗНАВЧА:

машин, обладнання, сировини та товарів народного споживання; автотоварознавча;

транспортно-товарознавча;

військового майна, техніки та озброєння.

Основними завданнями товарознавчої експертизи є:

визначення вартості товарної продукції;

визначення належності товарів до класифікаційних категорій, які прийняті у виробничо-торговельній сфері;

визначення характеристик об'єктів дослідження відповідно до вимог [Українського класифікатора товарів зовнішньої економічної діяльності](#);

визначення змін показників якості товарної продукції;

установлення способу виробництва товарної продукції: промисловий чи саморобний, підприємства-виробника, країни-виробника;

визначення відповідності упакування і транспортування, умов і термінів зберігання товарної продукції до вимог чинних правил.

втотоварознавча та транспортно-товарознавча експертиза

До числа основних завдань автотоварознавчої та транспортно-товарознавчої експертизи належить визначення ринкової вартості колісних транспортних засобів, їх складових, а також розміру вартості матеріальних збитків, заподіяних власнику або володільцю колісних транспортних засобів, їх складових унаслідок пошкодження останнього.

Перед автотоварознавчою та транспортно-товарознавчою експертизою можуть ставитись також питання про складові основного завдання або споріднені з ним, якщо такі питання пов'язані з придбанням та експлуатацією колісних транспортних засобів.

Завдання, що ставляться перед товарознавчою експертизою військового майна, техніки та озброєння:

визначення вартості наданих на дослідження об'єктів, які використовуються як військове майно;

визначення типу та призначення наданих на дослідження об'єктів;

визначення характеристик та властивостей наданих на дослідження об'єктів відповідно до Українського класифікатора товарів зовнішньоекономічної діяльності;

визначення виробника, країни походження, року виготовлення (комплексно з трасологічним дослідженням) наданих на дослідження об'єктів;

визначення змін показників якості наданих на дослідження об'єктів (комплексно з відповідними фахівцями з експлуатації подібного майна).

ЕКСПЕРТИЗА У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ:

літературних та художніх творів;

фонограм, відеограм, програм (передач) організації мовлення;

винаходів і корисних моделей;

промислових зразків;

сортів рослин і порід тварин;

комерційних (фірмових) найменувань, торговельних марок (знаків для товарів і послуг), географічних зазначень;

топографій інтегральних мікросхем;

комерційної таємниці (ноу-хау) і раціоналізаторських пропозицій;
економічна у сфері інтелектуальної власності

ПСИХОЛОГІЧНА, основним завданням психологічної експертизи є визначення у підекспертної особи:

Головним завданням психологічної експертизи є визначення у підекспертної особи:

- індивідуально-психологічних особливостей, рис характеру, провідних якостей особистості; мотивовірних чинників психічного життя і поведінки;
- емоційних реакцій та станів;

- закономірностей перебігу психічних процесів, рівня їхнього розвитку та індивідуальних її властивостей.

МИСТЕЦТВОЗНАВЧА Завдання експертизи:

проведення атрибуції твору (встановлення автора твору, періоду створення роботи, приналежність до певної школи тощо);

визначення художнього рівня, історичного значення, культурної цінності та стану твору;

визначення оціночної або страхової вартості твору;

визначення відповідності продукції вимогам законодавства про захист суспільної моралі.

ЕКОЛОГІЧНА ЕКСПЕРТИЗА, основними завданнями є:

визначення виду й місця розташування джерела негативного антропогенного впливу на навколишнє природне середовище;

визначення характеристики негативного антропогенного впливу на навколишнє природне середовище в часі та просторі;

встановлення механізму негативного антропогенного впливу (механізму виникнення надзвичайної екологічної події);

встановлення невідповідностей екологічного характеру у проектах техніко-економічних розрахунків та техніко-економічних обґрунтувань будівництва (реконструкції) і планування певного об'єкта;

встановлення обставин, пов'язаних з порушеннями природоохоронного законодавства та умов експлуатації потенційно небезпечних об'єктів, а також з діями (бездіяльністю) спеціально уповноважених осіб у галузі охорони навколишнього середовища й природокористування, які сприяли заподіяння шкоди здоров'ю людини (смерті людини) або призвели до інших тяжких наслідків;

визначення екологічних наслідків, заподіяних навколишньому природному середовищу внаслідок ведення бойових дій та/або застосування військової техніки та озброєння;

визначення розміру збитків від забруднення навколишнього природного середовища, пошкодження або знищення об'єктів тваринного та рослинного світу, що відбулося внаслідок ведення бойових дій та/або застосування військової техніки та озброєння.

ВІЙСЬКОВА ЕКСПЕРТИЗА, основні завдання:

встановлення обставин застосування та дій військових формувань; встановлення обставин, що призвели до настання тяжких наслідків, загибелі людей (військовослужбовців, працівників Служби безпеки України, Збройних Сил України, Міністерства внутрішніх справ України, Національної гвардії України та інших представників міністерств і відомств, цивільного населення), втрати озброєння, військової техніки, об'єктів державної влади та інфраструктури, особистого майна громадян під час застосування військових формувань; встановлення відповідності дій (бездіяльності) посадових осіб вимогам керівних документів (покладених обов'язків).

До компетенції судово-медичної експертизи належить

судово-медична експертиза:

Експертиза трупів у випадках насильницької смерті.

Експертиза трупів при підозрі застосування насилля або з інших обставин, що обумовлюють необхідність такої експертизи.

Експертиза потерпілих, обвинувачених та інших осіб.

Експертиза речових доказів.

Експертиза за матеріалами кримінальних та цивільних справ.

Предметом і об'єктами судово-психіатричної експертизи є:

Предметом є визначення психічного стану осіб, яким призначено експертизу, у конкретні проміжки часу і відносно певних обставин, що становлять інтерес для органів слідства та суду.

Об'єктами експертизи є:

підозрювані, стосовно яких в органів дізнання та слідства виникли сумніви щодо їх психічної повноцінності;

обвинувачені та підсудні, стосовно яких в органах слідства та суду виникли сумніви щодо їх осудності або можливості за психічним станом брати участь у слідчих діях чи судовому засіданні;

свідки і потерпілі, стосовно яких в органах слідства та суду виникли сумніви щодо їх психічної повноцінності;

потерпілі, стосовно яких вирішується питання про взаємозв'язок змін у їхньому психічному стані зі скоєними щодо них протиправними діями (безпорадний стан та заподіяння шкоди здоров'ю);

позивачі, відповідачі та інші особи, стосовно яких вирішується питання про їхню дієздатність;

позивачі, стосовно яких вирішується питання про їх психічний стан у певні проміжки часу, про обґрунтованість встановленого раніше психіатричного діагнозу та прийнятих щодо них медичних заходів;

матеріали кримінальної або цивільної справи, медична документація, аудіовізуальні матеріали та інша інформація про психічний стан особи, відповідно якої проводиться експертиза.

Види експертиз та експертних спеціальностей, що можуть виконуватися атестованими судовими експертами, що не працюють у державних спеціалізованих експертних установах

| N з/п | Види та підвиди судових експертиз | Індекси експертних спеціальностей | Види експертних спеціальностей |
|-------|-----------------------------------|-----------------------------------|---|
| 1 | Інженерно-транспортна | 10.1 | Дослідження обставин і механізму дорожньо-транспортних пригод |
| | | 10.2 | Дослідження технічного стану транспортних засобів |
| | | 10.3 | Дослідження деталей транспортних засобів |
| | | 10.4 | Транспортно-трасологічні дослідження |
| 2 | Безпеки життєдіяльності | 10.5 | Дослідження причин та наслідків порушення вимог безпеки життєдіяльності та охорони праці |
| 3 | Будівельно-технічна | 10.6 | Дослідження об'єктів нерухомості, будівельних матеріалів, конструкцій та відповідних документів |
| 4 | Земельно-технічна | 10.7 | Розподіл земель та визначення порядку користування земельними ділянками |
| 5 | Пожежно-технічна | 10.8 | Дослідження обставин виникнення і поширення пожеж та дотримання вимог пожежної безпеки |
| 6 | Оціночно-будівельна | 10.10 | Визначення оціночної вартості будівельних об'єктів та споруд |
| 7 | Залізнично-транспортна | 10.11 | Дослідження обставин та механізму залізнично-транспортної пригоди |
| | | 10.12 | Дослідження технічного стану рухомого складу залізничного транспорту |
| | | 10.13.1 | Дослідження інженерного обладнання верхньої будови колії |
| | | 10.13.2 | Дослідження інженерного обладнання нижньої будови колії |
| 8 | Оціночно-земельна | 10.14 | Оцінка земельних ділянок |
| 9 | Гірничотехнічна | 10.15 | Дослідження причин та наслідків надзвичайних подій у гірничій промисловості та в підземних умовах |
| 10 | Дорожньо-технічна | 10.16 | Дорожньо-технічні дослідження |

| | | | |
|------|---|--------|--|
| 11 | Інженерно-екологічна | 10.17 | Дослідження обставин та організаційно-технічних причин і наслідків впливу техногенних джерел на об'єкти довкілля |
| 12 | Електротехнічна | 10.18 | Дослідження технічної експлуатації електроустаткування |
| 13 | Економічна | 11.1 | Дослідження документів бухгалтерського, податкового обліку і звітності |
| | | 11.2 | Дослідження документів про економічну діяльність підприємств і організацій |
| | | 11.3 | Дослідження документів фінансово-кредитних операцій |
| 14 | Товарознавча | 12.1 | Визначення вартості машин, обладнання, сировини та товарів народного споживання |
| 15 | Автотоварознавча | 12.2 | Визначення вартості колісних транспортних засобів та розміру збитку, завданого власнику транспортного засобу |
| 16 | Транспортно-товарознавча | 12.3 | Оцінка судноплавних засобів |
| | | 12.4 | Оцінка літальних апаратів |
| 17 | Експертиза у сфері інтелектуальної власності | | |
| 17.1 | Літературних і художніх творів | 13.1.1 | Дослідження, пов'язані з літературними, художніми творами, та інші |
| | | 13.1.2 | Дослідження, пов'язані з комп'ютерними програмами і компіляціями даних (базами даних) |
| 17.2 | Фонограм, відеограм, програм (передач) організацій мовлення | 13.2 | Дослідження, пов'язані з виконаннями, фонограмами, відеограмами, програмами (передачами) організацій мовлення |
| 17.3 | Винаходів і корисних моделей | 13.3 | Дослідження, пов'язані з винаходами і корисними моделями |
| 17.4 | Промислових зразків | 13.4 | Дослідження, пов'язані з промисловими зразками |
| 17.5 | Сортів рослин і порід тварин | 13.5.1 | Дослідження, пов'язані з сортами рослин |
| | | 13.5.2 | Дослідження, пов'язані з породами тварин |
| 17.6 | Комерційних (фірмових) найменувань, | 13.6 | Дослідження, пов'язані з комерційними (фірмовими) |

| | | | |
|------|--|------|--|
| | торговельних марок (знаків для товарів і послуг), географічних зазначень | | найменуваннями, торговельними марками (знаками для товарів і послуг), географічними зазначеннями |
| 17.7 | Топографій інтегральних мікросхем | 13.7 | Дослідження, пов'язані з топографіями інтегральних мікросхем |
| 17.8 | Комерційної таємниці (ноу-хау) і раціоналізаторських пропозицій | 13.8 | Дослідження, пов'язані з комерційною таємницею (ноу-хау) і раціоналізаторськими пропозиціями |
| 17.9 | Економічна у сфері інтелектуальної власності | 13.9 | Економічні дослідження у сфері інтелектуальної власності |
| 18 | Мистецтвознавча | 15.1 | Мистецтвознавчі дослідження |

Слід згадати і про такий вид експертиз як **судово-ветеринарна** та водночас зазначити, що питання, поставлені на вирішення експерту і висновок експертизи не повинні виходити за межі спеціальних знань та компетенції експерта у галузі ветеринарної медицини.